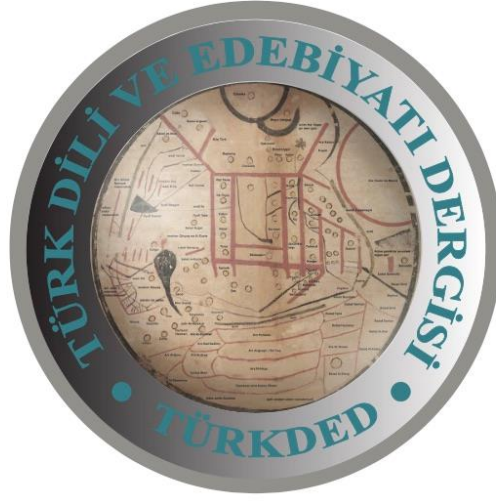

SÂFİ, İHSAN (2024). ABDÜLHAK HÂMİD TARHAN MAKBER-GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE-, İSTANBUL: BKY-BABIALİ KÜLTÜR YAYINCILIĞI, 327 S., ISBN: 978-625-6572-24-9

Saliha TUNÇ

Araştırma Görevlisi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

*Research Asistant, Recep Tayyip Erdogan University, Faculty of Arts and Sciences,
Department of Turkish and Literature*

saliha.tunc@erdogan.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-4859-3349>

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi-Journal of Turkish Language and Literature
TÜRKDED-10, Haziran-June 2025 Rize

Makale Türü-Article Types : Kitap İncelemesi – Book Review

Geliş Tarihi-Received Date : 19.06.2025

Kabul Tarihi-Accepted Date : 26.06:2025

Sayfa-Pages: 68-70.

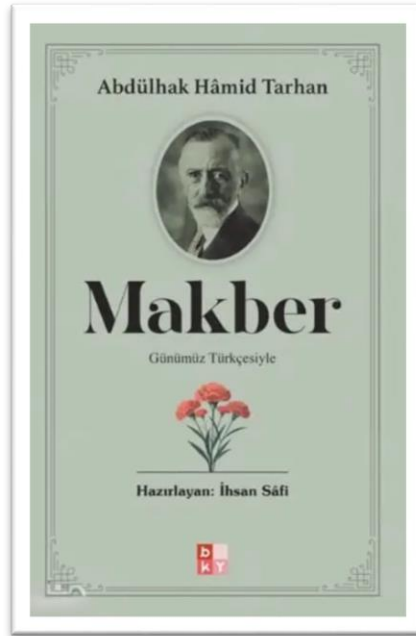
Atıf/Citation: Tunç, Saliha, (2025), “Abdülhak Hâmid Tarhan (2024), Makber, (Hzl. İhsan Sâfi), İstanbul: BKY-Babialı Kültür Yayıncılığı, 327 S., Isbn: 978-625-6572-24-9” *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 6/1: 68-70.

SÂFİ, İHSAN (2024). ABDÜLHAK HÂMİD TARHAN MAKBER-GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE-, İSTANBUL: BKY-BABIALİ KÜLTÜR YAYINCILIĞI, 327 S., ISBN: 978-625-6572-24-9

Arş. Gör. Saliha TUNÇ*

Abdülhak Hâmid Tarhan'ın 1885 yılında ölen eşi Fatma Hanım'a¹ yazdığı *Makber*, “mersiye” niteliğinde bir eserdir. “Birkaç Perişan Söz” başlıklı mukaddimesi ile birlikte Batılı anlamdaki ilk edebî eserlerin verildiği Tanzimat Dönemi'ne biçim, içerik ve duyuş tarzı açısından önemli yenilikler getirir. M. Orhan Okay, Hâmid'in *Makber* ile birlikte Divan şiirinin alışılmış muhteva ve şekil kalıplarının dışına çıktığını vurgular. Eserin 294 kıta, 2352 mısradan oluşan yapısıyla “tam bir poem karakteri” taşıdığını ve klasik mersiyeler arasında bu hacimde bir

manzume Ayrıca eserin nazım şekli Hâmid Tarhan tarafından *Makber*'i döneminde taşıyan niteliklerinden biri duyuş tarzı ile ölüm Hâmid, eski mersiyelerde ölüm etrafında gelişen fikirler, isyan, tereddüt, duygu ve düşünceler” ile anlayışının ötesine taşır. Tanzimat Dönemi'nin ilk Şinasi, Ziya Paşa ve ahlak, gelenek, toplum, merkezinde kaleme Hâmid, *Makber* ile Türk meseleleri, ferdin iç tarzını kazandırır.² Ahmet

bulunmadığını ifade eder. de ilk defa Abdülhak kullanılmıştır (2003: 427). ayrıcalıklı bir konuma de muhtevası ve şairinin olgusuna yaklaşımıdır. görülmeyen bir duyuşla “metafizik ve mistik şüphe, tövbe ve iman gibi *Makber*'i çağının şiir (Okay, 2003: 427). neslini temsil eden İbrahim Namık Kemal'in din, siyaset ve hamaset aldıkları eserlere karşılık edebiyatına soyut dünyasını ve yeni bir duyuş Hamdi Tanpınar, *XIX. Asır*

Türk Edebiyatı Tarihi'nde *Makber*'in yenilik cihetini şu cümlelerle vurgular:

1873 yılında Vatan yahut Silistre vardır. 1885'te günlük münakaşa mevzuu Makber'dir. Birincisinde insan bir muvazaa idi. Makber'de ne politika, ne de muvazaa vardır. O sadece insan tâli'i, insan trajedisidir. Daha ziyade Nâmık Kemal'in havasında ve eserinin ilk mühim bir kısmı onun gibi kitleye hitabetmek üzere işe başlayan Hâmid aradaki zamanla değişmiştir. Aradaki farkı, Nâmık Kemal'de kendinin ikrar etmenin en yüksek şekli olan ölümün,

* Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

E-posta: saliha.tunc@erdogan.edu.tr Orcid: 0000-0002-4859-3349

¹ Fatma Hanım'ın hayatı, şahsiyeti hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Sâfi, 2006).

² Abdülhak Hâmid Tarhan'ın *Makber*'e yansıyan ölüm karşısındaki ruh hâlini inceleyen kapsamlı çalışmalar için bk. (Fevziye Abdullah, 1937: 205-209); (Sâfi, 2018: 153-180).

Makber’de bir iç farkı olması gösterir. Böylece fert yeniden şiirde ve sanatta eski yerini alır. (Tanpınar, 2007: 233).

İnsan talihine ve trajedisine açılma, *Makber* şairinin bireysel acıdan yola çıkarak evrensel meselelere ulaşmasını sağlar. Fatma Hanım’ın ölümünün ruh dünyasında yarattığı sarsıntılardan hareketle ölüm olgusunu sorgulayan Hâmid’in bakış açısı, eserinin bireysel yaşantının yanı sıra birçok etkiyi taşıdığını gösterir. M. Kaya Bilgegil, *Makber*’i meydana getiren duygu ve düşünce tertibini, şu cümlelerle açıklar: “Bir taraftan, şâir’in daha önceki eserlerine âid bâzı fikir, his ve ifâde unsurlarını; diğer taraftan da, şâir’i çok bağlamış bulunan Mevlânâ, Fuzûlî, Şeyh Galib, Victor Hugo... gibi nâfîz şahsiyetlere âid bâzı izleri aksettiren bu eserin; Türkiye’de pek az bilinen diğer bir şâirin, Mirzâ Abdülkadir Bîdil’in bir mersiyesine âid te’sirleri de taşımakta olduğunu görmekteyiz.” (1958: 79). Eserin bir mersiye niteliği göstermesinin temelinde şairin eşi Fatma Hanım’ın ölümü bulunmakla birlikte daha önceden kaleme aldığı metinlerde de ölüm olgusu üzerinde çeşitli düşünceler geliştirdiği görülür. Hâmid’in bu fikir çevresinde şekillenen düşüncesinde, ölümün XIX. asrın başında etkili olan romantizm ile birlikte edebiyatın başlıca teması hâline gelmesi de etkilidir. (Tanpınar, 2007: 481). Eser, mukaddimesi ve içeriği ile döneminde birçok tartışmalara ve yeniliklere yol açmıştır.

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Makber*’i “Türk şiirinin bir tarafında daima kendini duyuracak büyük bir ürperme” (2007: 490) olarak tanımlamasını doğrular nitelikte *Makber* üzerine yapılan çalışma ve incelemelerin geçmişten günümüze artarak devam ettiğini belirten İhsan Sâfi, Abdülhak Hâmid Tarhan’ın hayatı, sanatı, nazım ve nesir türündeki eserleri üzerine kaleme aldığı akademik çalışmalarıyla Türk edebiyatının “Şâir-i âzam”ı etrafında gelişen literatüre özgün katkılar sağlamıştır. Söz konusu eseri Latin harflerine aktaran Sâfi, yeni Türk edebiyatı alanı araştırmacıları ve öğrencilerine kolaylıkla okunup anlaşılabilir bir metin kazandırmıştır. 327 sayfadan oluşan eser, İhsan Sâfi’ye ait “Ön Söz”, Abdülhak Hâmid Tarhan’a ait “Son Tab’a Mukaddime”, “İlk Tab’a Mukaddime” ve “Makber” bölümlerini içerir. Sâfi, Hâmid’e ait olan her iki mukaddimeyi öncelikle Osmanlı Türkçesinden günümüz Türkçesine aktararak daha sonra sadeleştirerek anlaşılmasını sağlar. Şiirin tamamını içeren “Makber” bölümünde ise sekizer mısradan oluşan her bir bend, önce nazım formunda sadeleştirilmiştir. Böylelikle şiiriyetin görülmesi sağlanmak istenmiş ve daha sonra ise günümüz Türkçesiyle nesre çevrilerek okuyucunun önünde engel gibi duran dil meselesi ortadan kaldırılmak istenmiştir. Metnin üç şekilde bir arada verilmesi bütünüyle eserin anlaşılmasında ve duyulmasında etkili bir yöntem olarak görünmektedir. Şiirin tamamını içeren “Makber” bölümünde ise sekizer mısradan oluşan her bir kısmı önce nazım formunda Latin harflerine aktararak daha sonra sadeleştirerek nesir cümlesi hâline getirir. Şiirin tamamında yer yer verilen dipnotlardan bir kısmı bizzat şaire, bir bölümü ise eseri yayınlayan kişiye aittir. Şiirin bazı mısralarında diğer araştırmacıların kaynaklarından hareketle kullanılan okunuş farklılıkları/benzerlikleri de dipnotlar ile belirtilmiştir. Arap alfabesi ile yazılmış metinlerin Latin harflerine aktarılmasının bir edebî metni anlamak için yetersiz olduğunu vurgulayan Sâfi, Osmanlı Türkçesinin kelime kadrosunun anlaşılmasının dil ve kültür meselesi olduğunu açıklar (2024: 11-12). Bu gerekçe ile kendi çağında bile anlaşılması oldukça güç, sanatlı bir dil ve kelime kadrosu kullanan Abdülhak Hâmid Tarhan’ın *Makber* adlı eserini hem sadeleştirmiş hem de günümüz Türkçesi ile nesre çevirmiştir. Şiirlerinin anlaşılmasının Hâmid’in şairliğini ve şiir sanatını değerlendirme ve Türk edebiyatındaki konumu ile önemini kavramada önemli olduğunu vurgulayan Sâfi, kaynak niteliğindeki çalışması ile eseri gelecek nesillere de taşımayı hedefler.

Kaynakça

- [Tansel], Fevziye Abdullah (1937). “Hamid ve Makber”, *Ülkü Halkevleri Dergisi*, C. IX, S. 51, Ankara-Ulus Basımevi. s. 205-209.
- Bilgegil, M. Kaya (1958). “Abdülhak Hâmid Üzerinde Bîdil Te’siri -Bîdil’in Bir Mersiyesi ve Makber-”, *Türkiyat Mecmuası*, C. XIII: 79-84.
- Okay, M. Orhan, “Makber”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 27, Ankara 2003, ss. 427-428.
- Sâfi, İhsan (2006). *Altın Suyuna Batırılmış Bir Hayat-Abdülhak Hâmid Tarhan* Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Sâfi, İhsan (2018), “Makber’de Fatma Hanım”, *Necat Birinci Armağanı*, (Ed. Yunus Balcı), Berikan Yayınevi, Ankara 2018, s. 153-180.
- Sâfi, İhsan (2024). *Abdülhak Hâmid Tarhan Makber-Günümüz Türkçesiyle-*, BKY-Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (2007). *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, (Hzl. Abdullah Uçman), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Tarhan, Abdülhak Hâmid (2024). *Makber*. (Hzl. İhsan Sâfi). BKY-Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul.